

פרשת ויגש

כיבוד הורים

חשיבותו של הנושא הנבחר

בפרשת ויגש מסופר הסיפור על איחוד משפחתו של יעקב – על איחוד האב והבנים עם הבן האובד, יוסף. בתורה מתוארת תגובתו הראשונה של יוסף לאיחוד: הוא רוצה למהר להודיע לאביו שהוא חי, ולהביאו לחיות בעושר במצרים. מתיאור זה נולד הנושא הנבחר – **כיבוד הורים**.

כיבוד הורים הוא מצווה חשובה במסורת היהודית. הציווי על כיבוד הורים מופיע בעשרת הדיברות, דבר המעניק לו חשיבות יתרה. מצווה זו היא גם אחת משתי המצוות היחידות שהתורה נקבה בשכר שיינתן עליהן – אריכות ימים.

כיבוד הורים הוא נושא הנוגע לילדים בכל גיל. במדור **מפרשה לדרשה** יעל מדברת על הקושי להתנהג בכבוד אל ההורים בחיי היום-יום. מדורים אחרים עוסקים בקונפליקטים הקשורים במצווה – בימים עברו (**נאה דורש**) ובימינו (**מצד שני...**)

כיבוד הורים אינו דבר פשוט, במיוחד במציאות המודרנית שבה "הסמכות ההורית" מאתגרת כל כך, ואין הסכמה בדבר היחסים "הנכונים" בין הורים לילדיהם. אפשר לשוחח עם התלמידים על היחסים הראויים לפי תפיסתם. אפשר לערוך רשימה של 'אסור' 'מותר' ו'מומלץ' ביחסים אלו.

ייתכן שחשיבותה של מצווה זו ביהדות נובע, בין השאר, מהקשר ההדוק בין כיבוד הורים לשמירה על המסורת – מההנחה שאם דור הבנים לא יכבד את דור ההורים, המסורת לא תישמר.

כתוב בפירוש - עוד פירוש על מדור הפרשנות

הפרשן ספורנו מפרש את מילת הזירוז של יוסף את אחיו – "מהרו". ספורנו טוען שהזירוז נבע מרצונו של יוסף לקצר ככל האפשר את צערו של יעקב. הילדים במדור דנים בשאלה לאיזה צער התכוון ספורנו, והם מעלים שלוש אפשרויות: אורן (בבלון השני) מציע שהכוונה לצער שנבע מהדאגה לבניו שהתעכבו במצרים ועדיין לא שבו; עינת (בבלון השלישי) מעלה עוד שתי אפשרויות: האחת, שמדובר בצער שנבע מן **האבל על יוסף** (שהרי יוסף חשב שהוא מת), והשנייה, שיעקב הצטער בגלל **הרעב** – הרי יעקב חיכה לבניו שנשלחו להביא לכנען מזון ממצרים.

יוני (בבלון הרביעי) מסכם שהמסר העיקרי של הפירוש הוא עצם העובדה שיוסף רצה לקצר את צערו של אביו. אפשר לדון עם התלמידים בשאלת הסיכום שיוני מעלה: "האם גם אנחנו חושבים לפעמים מה עלול לגרום להורים שלנו להצטער?"

נאה דורש - עוד מילת הסבר על המדרש

במוקד המדרש עומד רבי ישמעאל, מגדולי החכמים במאה השנייה לספירה. אמו פנתה לחכמים אחרים, שהיו עמו בבית מדרש, והתלוננה על התנהגותו כלפיה.

יש להניח שכאשר חכמים שמעו את תלונתה, הם סברו שהיא מתכוונת למעשים "הרגילים" הנחשבים לזלזול בהורים, למשל, שהוא אינו שומע בקולה, שהוא פוגע בה מילולית או גופנית, שאינו עוזר לה וכדומה, ולכן הם התפלאו מאוד.

לאחר ששמעו את הטענה הלא שגרתית של האם, הבינו החכמים לרוחו של ר' ישמעאל, אך בכל זאת פסקו: "הואיל והוא רצונה – הוא כבודה". גישתם של החכמים נבעה מן התפיסה ש"רצונו של אדם – כבודו". כלומר, גם אם האנשים שמסביב עלולים לחשוב שאם הרוחצת את רגליו של בנה - כבודה נפגע, אם המעשה נעשה מרצונה, הוא מכבד אותה. אנו יכולים ללמוד מכך שבענייני כיבוד הורים בפרט ו"כבוד" בכלל, דעתו של האדם "המכובד" היא שקובעת. כלומר, עלינו להיות קשובים לזולת ולא להחליט בשבילו מהו "כיבוד" ומהי "פגיעה בכבוד".

מצד שני – לפיתוח הדילמה המוצגת

הדילמה עוסקת במחויבויות מנוגדות: מה עושים כשמחויבות הבנים להוריהם מתנגשת עם מחויבויות אחרות. אין ספק באשר לחובתם של בנים ובנות כלפי הוריהם, לכבדם ולעזור להם, אך האם "כיבוד הורים" קודם לכל מחויבות אחרת? כיצד יש לנהוג אם "כיבוד הורים" פוגע באדם אחר, במקרה זה, בילדים קטנים?

אפשר לחשוב על דוגמאות נוספות: ביקור חבר חולה במקום לעזור להורים בבית; השתתפות בפרויקט כיתתי של עזרה לזולת, מול נוכחות באירוע משפחתי חשוב ועוד. אפשר לדון באפשרות שאולי חלק חשוב ב"כיבוד הורים" הוא היחס כלפיהם ולא דווקא המעשים שעושים הבנים והבנות.

מחויבות בפרשה

הנושא הנבחר הפעם הוא **כיבוד הורים**. יש ויגידו שזוהי אחת המחויבויות הקשות והכבדות המוטלות על האדם. גם לנו המבוגרים קשה לעיתים לכבד את הורינו, ובוודאי שכך גם לילדים. הפרשנים השונים לאורך הדורות פירשו את חובת הכיבוד כחובה לדאוג לצרכיו הפיזיים של ההורה ולתמוך בו, זאת בנוסף על גילויי כבוד כלפיו. בשיח על המחויבויות שלנו להורינו אפשר להדגיש את הכרת התודה ואת החובה לדאוג לאחר. החובה לכבד את ההורים המבוגרים מהווה חלק מהיבט רחב יותר של יצירת קהילה יציבה - המתברכת בציבור המבוגרים שבה, מעודדת ללמוד מניסיונם ובכך מאפשרת את העברת המסורת ואת השמירה עליה.

